

УДК 338.45

ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ І ФАКТОРІВ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ІСТОТНИЙ ВПЛИВ НА ВНУТРІШНІЙ ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВОСТІ У РЕГІОНІ

Кудріна О.Ю.

ECONOMIC MANAGEMENT MECHANISM INDUSTRIAL DEVELOPMENT ENTERPRISE

Kudrina O.Y.

У статті розглянуті теоретико-методичні основи, практичні рекомендації щодо формування і вдосконалення економічного механізму функціонування промислових суб'єктів господарювання у регіоні на основі аналізу різних теоретичних підходів до вирішення даної проблеми і практичного досвіду вітчизняних і закордонних підприємств.

Ключові слова: економічний механізм, промислові суб'єкти господарювання, регіон.

Постановка проблеми. Ринкова форма організації виробництва, створюючи можливості для досягнення промисловими суб'єктами господарювання економічної свободи, вимагає водночас формування адекватної системи управління суб'єктами господарювання, здатної забезпечити ефективність виробництва, його динамічність та адаптивність до мінливих умов зовнішнього середовища.

Функціонування будь-якої системи управління ґрунтується на використанні відповідних механізмів, серед яких чільне місце посідає економічний механізм управління, що зазнає суттєвих трансформацій в умовах становлення інституту приватної власності.

У ринкових умовах усе більшого значення набуває саме економічний механізм управління, застосування якого у порівнянні з адміністративним та інформаційно-психологічним, не наражається на суттєвий опір об'єктів управління, залишаючи за ними свободу вибору господарських рішень. Причиною дієвості економічного механізму є більша схильність людей реагувати на економічні стимули, що обумовлено природою економічного інтересу. Саме в наданні чи позбавленні економічних благ полягає дія економічного механізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні проблеми формування органі-

заційно-економічного механізму підприємства досліджувались такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як Л. Абалкін, В. Андрійчук, П. Буніч, М. Круглов, А. Кульман, Т. Ландіна, Дж. Лафта, Ю. Лузан, Е. Мінаєв, Т. Мостенська, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Павлов, П. Саблук, А. Чухно О. Шеремет, Ю. Ященко та ін.

У наукових працях зазначених авторів розкрито сутність і склад господарського, методологію його формування. Проте потребують подальшого дослідження питання побудови та удосконалення структури організаційно-економічного механізму підприємств, методики оцінювання його ефективності.

Метою даного дослідження є обґрунтування передумов і факторів, що становлять істотний вплив на внутрішній економічний механізм функціонування промислових суб'єктів господарювання у регіоні.

Матеріали і результати досліджень.

В умовах формування в суспільстві системи ринкових відносин, що супроводжується на початковій стадії цього процесу зниженням ефективності матеріального виробництва, особливої актуальності набуває проблема докорінної зміни механізму управління економікою промислового підприємства. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми має стати посилення впливу внутрішньозаводських економічних важелів на кінцеві результати роботи промислового підприємства. Це можливо, якщо ринкові економічні відносини, що формуються на рівні економіки країни та регіону, набувають логічного розвитку на внутрішньозаводському рівні.

З виробничо-технічних позицій промислове підприємство являє собою техніко-технологічний комплекс, систему робочих машин та механізмів, які відповідають його потужності та видам промислової продукції, що випускається.

Організаційно підприємство є виробничою одиницею економіки регіону, країни з певними вну-

трішньою структурою, зовнішнім оточенням, закономірностями функціонування та розвитку. Організаційна система підприємства охоплює виробничу та організаційну структуру управління підприємством та його підрозділами, а також зв'язки між виробництвом та управлінням, між підприємством та зовнішніми організаціями.

З соціального погляду промислове підприємство – це соціальна підсистема суспільства, завдяки якій здійснюється взаємодія суспільних, колективних і особистих інтересів.

З економічних позицій промислове підприємство є виокремленою ланкою промисловості, яка визначається певною господарською, фінансовою, економічною самостійністю. Економічна система підприємства охоплює економічні відносини підприємства з державою, державним бюджетом, організаціями ринкової інфраструктури, постачальниками компонентів виробництва та споживачами продукції (робіт, послуг), населенням, а також внутрішні відносини, які виникають між підрозділами підприємства, між останніми та апаратом управління.

Таким чином, підприємство є відкритою системою із відносно стабільною внутрішньою структурою та зі складною системою взаємозв'язків з зовнішнім оточенням.

З інформаційної точки зору підприємство – складна динамічна система, яка характеризується великим обсягом, інтенсивністю та різноспрямованістю інформаційних зв'язків між підсистемами й елементами, а також зовнішнім оточенням. Інформаційна підсистема підприємства охоплює планову, звітну, нормативно-технічну документацію, а також різноманітну інформацію, яка характеризує стан і рух компонентів підприємства.

В екологічному аспекті підприємство – це виробничо-екологічна система, яка взаємодіє із зовнішнім оточенням шляхом матеріально-енергетичного обміну.

Щодо адміністративно-правового статусу, то з цього погляду підприємство є юридичною особою з установленними державою в законодавчому порядку правами та обов'язками.

Промислове підприємство як будь-яка система може перебувати у двох станах: стійкому, нестійкому. Стійкий стан характеризується ритмічним випуском високоякісної продукції та існуванням стійкого попиту на неї, рівномірним процесом виробництва в усіх підрозділах, належним матеріально-технічним та кадровим забезпеченням, нормальним психологічним кліматом у колективі [1].

Нестійкий стан характеризується порушеннями у виробничому процесі, неритмічним випуском продукції та незадовільним попитом на неї, несвоєчасним матеріально-технічним постачанням, незадовільним психологічним кліматом. Таке становище може бути результатом впливу як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Стійкий стан виробництва забезпечується головним чином створенням адекватної та ефективної системи управління.

Отже підприємство – це складна виробнича система, між елементами (підрозділами) якої існують певні зв'язки, опосередковані економічними інтегресами. Між структурними елементами підприємства зв'язки бувають горизонтальними та вертикальними. Горизонтальні зв'язки виникають між підрозділами одного й того самого адміністративно-економічного статусу (цехами, філіями, відділами, дільницями тощо). Вертикальні зв'язки, що за своєю сутністю є управлінсько-координаційними (наприклад, центральний апарат управління → цех → дільниця → робоче місце), притаманні ієрархічним структурам.

Як горизонтальні, так і вертикальні відносини між структурними елементами підприємства набувають певних економічних форм (договори, планування) і здійснюються за допомогою відповідних методів (контроль, оцінювання діяльності, захоплення і матеріальна відповідальність і т. ін.). Впорядковану систему таких форм і методів умовно називають внутрішнім економічним механізмом підприємства. Саме через цей механізм забезпечується функціонування підприємства як системи господарюючих елементів (підрозділів).

Внутрішній економічний механізм може мати різні форми функціонування. Вони різняться ступенем свободи поведінки підрозділів, формами їх зв'язків і показниками ефективності діяльності.

На форму функціонування економічного механізму підприємства істотно впливає тип виробництва. Від нього залежить виробнича структура підприємства та його підрозділів, характер технологічних процесів та їх оснащеність, форми організації виробництва, праці та управління. У міру підвищення серійності виробництва розширюється застосування високопродуктивного спеціального обладнання, прогресивних технологічних процесів, зменшується необхідність жорсткого контролю за функціонуванням окремих підрозділів та централізації управління підприємством взагалі. Не менш суттєву роль при формуванні економічного механізму відіграє розмір підприємства. Найважливішою рисою підприємства в сучасних умовах господарювання має бути адаптація до змін навколишнього середовища. Вибір тієї чи іншої форми функціонування економічного механізму підприємства значною мірою залежить також і від того, яку ринкову політику проводить підприємство, яких стратегічних цілей воно намагається досягти.

Ефективне функціонування підприємства на основі економічного інтересу внутрішньогосподарських підрозділів в кінцевих результатах діяльності забезпечує система економічних відносин (внутрішньогосподарський ринок).

В основі системи внутрішньовиробничих відносин лежать внутрішні ціни. Вони являють собою умовно-розрахункові ціни, за якими підрозділи передають один одному товари або надають послуги. Ніякі реальні платежі при цьому не здійснюються. Внутрішні ціни формуються з урахуванням взаємоз-

в'язку загальнозаводських критеріїв оцінки роботи з критеріями, що характеризують роботу окремих підрозділів. Через систему внутрішніх цін визначаються орієнтири для роботи структурних підрозділів, і цим опосередковано регламентуються всі дії підрозділів.

Висновки. Як будь-яка система, внутрішній економічний механізм промислового підприємства зазнає істотного впливу в результаті дотримання / недотримання чітко визначених та науково обґрунтованих принципів:

1. *Принципу цільової сумісності та зосередженості*, який передбачає створення цілеспрямованої системи управління, в якій усі її ланки складають єдиний механізм, спрямований на вирішення загального завдання. Робота окремих цехів, виробничих дільниць, лабораторій, відділів будується таким чином, щоб у кінцевому підсумку у визначений термін було вироблено саме ту продукцію, на яку у даний момент є попит споживача.

2. *Принципу безперервності і надійності* – виявляється у створенні таких організаційно-господарських та технічних умов, за яких досягається стійкість і безперервність заданого режиму виробничого процесу.

3. *Принципу планованості, пропорційності та динамізму* – означає, що система управління має бути націлена на вирішення не тільки поточних, а й довгострокових завдань розвитку підприємства. Система господарського управління пов'язує у часі дії людей, кількість, асортимент і якість ресурсів, що витрачаються.

4. *Демократичного принципу розподілу функцій управління* – ґрунтується на методах і правилах суспільного поділу праці.

5. *Принципу науковості та обґрунтованості методів управління* – виходить з того, що методи, форми та засоби управління мають бути науково обґрунтовані та перевірені на практиці. Це, у свою чергу, передбачає використання новітньої комп'ютерної техніки та математичних методів як важливої передумови нормального функціонування механізму управління економікою на всіх її рівнях, і передусім на підприємствах.

6. *Принципу ефективності управління*, який пов'язаний з наявністю багатоваріантних шляхів досягнення однієї й тієї самої мети. Підприємство постійно перебуває в пошуку ефективніших рішень, спрямованих на поліпшення організації виробництва та випуск конкурентоспроможної продукції.

Л і т е р а т у р а

1. Зеліско І.М. Фінансовий механізм діяльності аграрно-промислових компаній // Молодий вчений. – 2015. - № 12 (27). Ч.2. грудень. – С. 27– 31.

References

1. Zelisko I.M. Finansovyy mehanizm dijial'nosti agrarnopromyslovyh kompanij // Molodyj vchenyj. – 2015. - № 12 (27). Ch.2. gruden'. – S. 27– 31. Volkov O.I., Denysenko M.P., Grechan A.P. (2011) Innovacijnyj rozvytok promyslovosti Ukrainy / Za red. O.I. Volkova, M.P. Denysenka, K.: KNT, 648 s.

Кудрина О. Ю. Обоснование предпосылок и факторов, которые составляют существенное влияние на внутренний экономический механизм функционирования промышленности в регионе

В статье рассмотрены теоретико-методические основы, практические рекомендации по формированию и совершенствованию экономического механизма функционирования промышленных субъектов хозяйствования в регионе на основе анализа различных теоретических подходов к решению данной проблемы и опыта отечественных и зарубежных предприятий.

Ключевые слова: экономический механизм, промышленные субъекты хозяйствования, регион.

Kudrina Olga Y. Economic management mechanism industrial development enterprise

The article describes the theoretical and methodological foundations, practical recommendations on the formation and improvement of economic mechanism of functioning of industrial entities in the region based on the analysis of different theoretical approaches to solving this problem and experience of domestic and foreign companies.

Keywords: economic mechanism industrial entities region.

Кудріна О. Ю. – завідувач кафедри економіки та бізнесу Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, д.е.н., доцент

Рецензент: д.е.н., проф. **Чиж В.І.**

Стаття подана 18.01.2017.